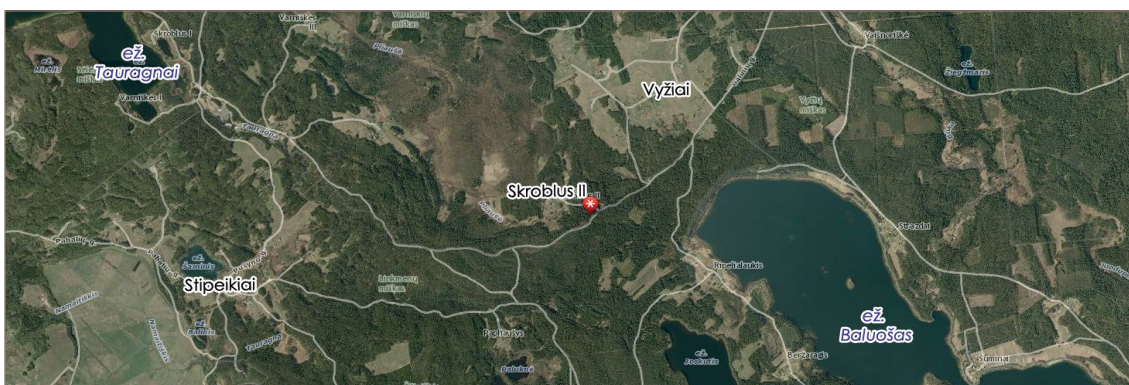

Skroblų šaltinis

Šaltinio pavadinimas (sinonimai)	Pliaušės brastos šaltinis
Koordinatės (LKS-94)	x – 625938; y – 6143714
Tyrimo data	2016–09–07
Turistinė vertė	😊 😊 😊

Adresas ir prieinamumas lankyti

Ignalinos r. sav., Linkmenų sen. priskirta vietovė yra šalia viensėdinio Skroblaus II kaimelio, kairiajame ir jau kiek paaukštėjusiame Pliaušės krante, prieš pat į slėnį besileidžiančio miško keliuko per šį upelį brastą. Čia Pliaušė palieka papelkėjimus ir išlenkia savo didįjį kampuotą vingį rytų pusėn ir juo arčiausiai, per 0,7–0,8 km priartėja prie Baluošo ežero vakarinio galo. Šioje vietoje upaitė palieka lygius, plačius miškėtus raistus ir nuo Skroblaus II kaimelio įsprūsta į tarp aukštesnių sausų pušynų staigiau dumbantį, susiaurėjusį, stačiašlaitį slėniuką. Prasideda jos žemupys, vaga pasisuka iš vakarų tiesiai pietų pusėn. Pliaušė nuskuba link Almajo ežero, kuriame ir užbaigia trumpą (6,3 km) savo kelionę raistėtais miškais ir pušynais. Miške, tik už 300 m į rytus – pietryčius nuo mažojo Skroblaus II kaimelio, nuo Pliaušės slėniuko kairiojo šlaito žemyn grimztančios griovos dugnu išvažinėto keliuko viduryje netikėtai atsiveria šaltinavimas. Gal ir keistoka gamtos išdaiga, bet nenustebkite – taip, čia jo viduryje žiojėja į purvynus įsimurkdžiusios dvi vandens pilnos duobės. Iš jį žemyn keliuku ir išplautais, net su kriokliukais, pakraščiais rudens saulės apšviestas mirguliuoja ir srūva vandeniu. Bet kam, važiuojančiam link brastos, kelionę nutrauks netikėtoje vietoje išsiveržusios ištakos židiny – Skroblų šaltinis. Jis, lyg koks „nepaperkamas“ Pliaušės upelio sergėtojas, dalį keliuko pavertęs nepravažiuojamu, bet leidžiančiu praeiti pėsčiomis. Net einant galima smarkiau įklimpti. Klampus šaltiniuotas ruožas arba Skroblų šaltinis išsprūdęs už keliolikos metrų nuo Pliaušės vagos, jau pradėjus pušynu kilti jos paslėniui. Jį pasieksite vienu iš vietinių miško keliukų, išsiraizgiusių ir jungiančių Skroblų II

Keista gamtos išdaiga – netikėtoje vietoje išsiveržęs Skroblaus šaltinis

kaimelį su didesniu Vyžių kaimu. Jis atsišakoja į pietvakarius nuo Ginučių–Ripelialaukio–Vyžių labiau įvažinėto per miškus kelio, pačiame pietrytiniame Vyžių kaimavietės palaukės kampe. Nuo Vyžių pusės juo iki šaltinio tektų pavažiuoti 1,1 kilometro.

Skroblų šaltinio galima paieškoti ir kitais keliais keliukais, atsišakančiais ties Vyžių pilkapyną ženklinančiu stogastulpiu. Nuo jo šaltinis tiesiai mišku vakarų kryptimi yra už 900 metrų. Iš paties Skroblaus II kaimelio šią šaltiniojančią vietą bene ir paprasčiausia rasti. Pagrindine kaimelio gatve (keliuku) reikia važiuoti 350 m į mišką rytų kryptimi (iki pirmos sankryžėlės) ir sukti persikertančiu keliuku dešinėn į pietvakarius. Juo pasieksite griovą Pliaušės šlaite, šaltinį ir brastą. Nuo keliukų sankirtos iki paties Skroblų šaltinio būtų tik apie 100 metrų. Pažįstant vietovę, šaltinį nesunkiai rasite ir pasieksite automobiliu, dviračiu ir pėsčiomis. Informacijos ir krypties nuorodų jam nėra. Nežinant šaltinis sunkiau surandamas.

Orografinė padėtis, hidrogeologinės sąlygos ir aplinka

Skroblų šaltinis jau pasitraukęs iš ežerotos fluvio-glacialinės lygumos ir yra Aukštaičių kraštinėje moreninėje aukšumoje, o tiksliau – Vyžių iškilumos pietiniame pakraštyje. Šį patį pietinį smėlynais suklotą ir pušėtą Vyžių iškilumos 170–177 m NN galą dar siekia alksniais ir beržais apsikamšę raistai, išilgai įdubę (150–148 mNN) bei atsidriekę nuo pat Pliaušio ežero palei Pliaušės upelį iki jo didžiojo vingio ties Skroblaus II kaimeliu. Kitoje nuo Vyžių kaimo,

papliaušės raistų pusėje taip pat smėlėtame pasigalvoje prigludęs Varniškių II kaimelis ir šalia jo besiliejantis Varniškių šaltinis. Tiesiai pietiniais paraisčiais tarp Skroblų ir Varniškių šaltinių yra tik 1,4 km atstumo tarpas. Šioje vietovėje didelę raistų įdubą iš rytinio ir vakarinio šonų bei pietiniame gale, aplinkui per Vyžių, Skroblaus ir Varniškių kaimavietes apjuosia pasikalvojimais iškelti bei lanku susigūbriavę vidinio ledo ir kraštiniai fluvioglacialiniai (ftIII_{nm₃}) dariniai. Jie dideliu iškyšuliu nuo Tauragno pietrytinio apyežerio per Daunorius, Vyžius įsmigę į fluvioglacialinės (ftIII_{nm₃}) lygumos smėlynus. Tai nuo Aukštaičių aukštumos kiek „atitrūkęs“ Tauragnų–Šeimatis moreninio (masyvo) kalvagūbrio iki Ignalinos ežeryno atsidriekęs ir jame įstrigęs labiau smėlingas smaigalys. Vyžių iškilumos apylinkėse jis suklotas įvairiu smėliu su žvirgždo intarpais (ftIII_{nm₃}), kurių storis aukščiausiose iškilumos vietose siekia iki 40 metrų, o jos pakraščiais kiek mažiau (20–35 m). Be to, šios vietovės geosferoje paminėti paviršiniai smėliniai dariniai (ftIII_{nm₃}) aslojami tik smarkiai denuduotos (išplautos) Baltijos ar Grūdės (gIII_{bl}, gIII_{gr}) pagrindinės morenos plonais fragmentais, o dažnai tiesiogiai slūgso ant panašių smėlinių ir gausiai apvandenintų Medininkų (gII_{md}) darinių (žr. hidrogeologinį pjūvį). Taip gruntinis ir spūdinis vanduo įgyja labai glaudžius tiesioginius hidrogeodinaminius ryšius. Pjezometrinis lygis nusistovi aukštai (140–145 m NN), dažniausiai aukščiau arba ties supančio ežeryno vandens lygiu. Gruntinio vandens laisvas lygis būna dar aukščiau. Todėl šaltinius, ypač atsiveriančius aukštesnėse reljefo vietose, gali maitinti tik gruntinis, o ne spūdinis tarpmoreninių vandeningųjų sluoksnių vanduo.

Skroblų šaltinis yra krintančios grupės – erozinis, susidaręs griovai įsirežus į bespūdinį birių nuogulį sluoksnį ir atidengus viršutinę apvandenintą dalį Pliaušės upelio kairiajame šlaite. Ištakinga išsivystė iš įvairaus smėlio sluoksnio (ftIII_{nm₃}), o šaltiniavimą tolydžio skatino ir važinėjimas į griovos dugną atsiremiančiu keliuku. Grimztant vėžėms į gruntą ir ardant keliuko viršų, vis labiau plėtėsi šaltiniuojanti šlapvietė. Vandeniui srūva dvi duobės, atsiverusios klampioje purvynėje, vandens srauteliai veržiasi ir iš griovos šlaitų. Griova su šaltiniu į Pliaušės slėniuką nusileidžia tarp dviejų 163,5 m NN ir 171,3 m NN aukščio kalvelių, apaugusių pušynu. Per griovą ir krypsta nusileidimas link Pliaušės brastos. Nuo brastos pasroviui upelis teka susiaurėjusiu slėniuku su stačiais (7–12 m aukščio) šlaitais. Iki Almajo ežero nuo brastos Pliaušei tekėti lieka dar 1,6–1,8 km. Pakeliui ir žemiau iš to paties, kairiojo šlaito įsilieja ir Almajo šaltinio vanduo. Pats Skroblų šaltinis gurgia apie 148 m NN aukštyje, kažkur apie 3 metrus aukščiau Pliaušės tekės (145 m NN) ties brasta. Vanduo nuteka į šaltiniu maitinamą upelį pietvakarių kryptimi.

Dabartinė būklė ir kaptazas

Versmė ar šaltiniuojantis židinyš nekaptuoti. Į jį įkišta šakų, aprėšęs rąstigalis. Vandeniui padrėkęs keliukas klampus, sunkiai praeinamas, ties šaltiniu suspaustas 5–10 m griovos šlaitais. Ties ištakos židiniams (duobėms) apvandenintas smėlis paslėptas po molingu gruntu, purvu. Pro juos iš gilumos gana aktyviai veržiasi vanduo, per purvą burbuliuoja išsisklaidę pavieniai šaltiniuojančios ištakos ratilai. Vietomis išplautas dribsmėlis yra apsidengęs geležies apnašomis. Skroblų šaltinis nėra patrauklus keliauninkui, nenustebins grožiu, bet labiau įdomus hidrogeologiniu požiūriu. Matyt, ne taip jau dažnai aptiksime šaltinių, netikėtai at-

sivėrusių pačiame kelio viduryje. Todėl nesiūlome jo lankyti, o ypač mėginti važiuoti per jį keliuku. Šaltinis mažai žinomas, nelankomas ir nenaudojamas. Kas jau labai norės žvalgytis prie šios padumblėjusios šlapynės!

Vandens fizinės savybės

Duobėse pasitvenkęs vanduo kiek pasidrumstęs, nutekėdamas žemyn kelio išgraužomis praskaidrėja. Aplink ištaką yra geležies nuosėdų. Dujų išsiskyrimo reiškinių nepastebėta. Išmatavus mobiliu matuokliu (2016-09-07) vanduo buvo 16,4 °C temperatūros (išildytas saulės), silpnai šarminis (pH – 7,45). Savitasis elektros laidis (SEL – 366 μS/cm), vandens oksidacinis ir redukcinis potencialas (Eh = -45mV). Jo neigiama vertė gali rodyti ir tam tikras sąsajas su gilesnių sluoksnių spūdinio vandeniu.

Vandens cheminės savybės

Mėginio adresas: Skroblų šaltinis Reg. Nr. 964-16

Nustatomo komponento pavadinimas	mg/l	Nustatyta vertė	
		mg-ekv/l	ekv. proc.
Ištirpusių mineralinių medžiagų suma	397		
Sausa liekana 180 °C	244		
Bendras kietumas		4,81	
Karbonatinis kietumas		4,81	
Nekarbonatinis kietumas		0,00	
Anijonai:			
Chloridai, Cl ⁻	4,40	0,12	2,35
Sulfatai, SO ₄ ²⁻	< 2,12	0,00	0,00
Hidrokarbonatai, HCO ₃ ⁻	304,38	4,99	97,65
Nitritai, NO ₂ ⁻	< 0,02	0,00	0,00
Nitratai, NO ₃ ⁻	< 0,24	0,00	0,00
Katijonai:			
Natris, Na ⁺	1,51	0,07	1,44
Kalis, K ⁺	0,13	0,00	0,00
Kalcis, Ca ²⁺	71,85	3,58	73,51
Magnis, Mg ²⁺	14,86	1,22	25,05
Amoniakas, NH ⁴⁺	< 0,03	0,00	0,00
Kitos analizės:			
pH, pH vienetai 20 °C	7,95		
Permanganatinis skaičius, mg O/l	< 0,63		
Fosfatai, PO ₄ ³⁻ /P, mg/l	0,11		
Bendroji geležis, mg/l	2,85		
Savitasis elektros laidis, μS/cm	432		

Vanduo gėlas, turi mažai mineralinių medžiagų (397 mg/l). Šaltinio vanduo santykinai kietas, bendrasis kietumas 4,81mg-ekv/l, visas lemiamas karbonatinio kietumo – lengvai pašalinamo virinant. Jame labai menkos sulfato ($SO_4 < 2,12$ mg/l), chlorido (Cl – 4,4 mg/l), natrio (Na – 1,51 mg/l) ir organinės medžiagos (permanganatinė oksidacija < 0,63 mg O/l) vertės. Neužterštas azoto junginiais, iš jų ir nitratais ($NO_3 < 0,24$ mg/l). Minimalūs ir mažesni už aptikimo ribą yra ir nitrito ($NO_2 < 0,02$ mg/l) ir amoniako ($NH_4 < 0,03$ mg/l) kiekis. Daug ištirpusios geležies ($Fe_b - 2,85$ mg/l).

Šaltinio vanduo priskiriamas kalcio, magnio hidrokarbonatiniam tipui. Cheminę jo sudėtį galima išreikšti Kurlovo formule:

$$M0,4 \frac{HCO_3 98}{Ca 74 Mg 25} T16,4Q$$

Tautosaka, kraštotyrinės žinios

Nėra.